

ПЕРША ЧЕЧЕНСЬКА ВІЙНА

Події 1991 р., пов'язані із серпневим путчем і дезінтеграцією СРСР, вплинули і на ситуацію у Чечні. У вересні 1991 р. «Об'єднаний комітет чеченського народу» на чолі з генералом Джохаром Дудаєвим захопив владу в Чечні та оголосив про створення республіки Ічкерія. Нова влада Чечні привласнила 80 % бойової техніки і 75 % стрілецької зброї, які раніше належали Радянській Армії. У червні 1992 р. чисельність регулярних військ республіки сягнула 15 тис. людей. На переговорах між Москвою і Грозним чеченська сторона наполягала на визнанні незалежності республіки Ічкерія.

На її території здійснювалася нелегальна торгівля зброєю, наркотиками, стрімко поширювалася криміналізація чеченського суспільства. У 1992–1994 рр. у південних регіонах Росії регулярно відбувалося захоплення автобусів із заручниками, з Чечні виганялося нечеченське населення [1, с. 94].

У листопаді 1994 р. Президент Б. М. Єльцин віддав наказ про придушення збройного заколоту в Чечні. 11 грудня 1994 р. на територію республіки були введені армійські частини, які мали «роззброїти незаконні бандформування» і «відновити конституційний порядок». Так розпочалася перша чеченська війна (1994–1996 рр.).

Розрахунок на те, що поставлені у Чечні завдання можна вирішити обмеженими силами і у стислий термін, не виправдалися. Взимку 1994–1995 рр. відбулися криваві бої за місто Грозний, які забрали сотні людських життів. У 1995 р. бойові дії активізувалися на всій території Чечні. У грудні розгорнулися жорстокі бої в Гудермесі, потім була атака бойовиків на дагестанське місто Кизляр, бої в селі Першотравневому, атака на Грозний 6–8 березня 1996 р. Федеральним силам удалося переломити перебіг військових дій на свою користь лише у квітні 1996 р. 22 квітня був знищений президент республіки Ічкерія Д. Дудаєв.

Напередодні президентських виборів 1996 р. у Кремлі відбулася зустріч російської та чеченської делегацій, на якій було укладено угоду про перемир'я з 1 липня 1996 р. й обмін військовополоненими у двотижневий термін за принципом «всіх на всіх» [1, с. 95].

Після президентських виборів 1996 р. ситуація в Чеченській республіці знову загострилася. 6 серпня 1996 р. загони чеченських бойовиків штурмом взяли Грозний. 22 і 30 серпня у Хасав'юрті (Республіка Дагестан) проходили переговори секретаря Ради безпеки Росії генерала О. І. Лебеда і начальника штабу дудаєвських військ А. Масхадова. Вони завершилися підписанням 31 серпня документів про припинення бойових дій і виведення федеральних сил з території Чеченської республіки. Щодо питання про статус Чечні, то його вирішення

відкладалося до 2001 р.

У 1996 р. усі втрати (разом з мирними жителями) склали близько 6 тис. чол. При цьому з боку бойовиків загинуло 700–900 чол., решта 5100 – мирні жителі [2, с. 695]. Загальне число жертв серед цивільного населення дорівнює 30–35 тис. чол., включаючи загиблих в Будьонівську, Кизлярі, Первомайську, Інгушетії [3, с. 305].

Перша чеченська війна і подальші події засвідчили, що розв'язати цю проблему російське керівництво не змогло ні силовими, ні політичними методами.

Список використаних джерел

1. Орлова Т. В. Історія нових незалежних держав: Postsovieticum : навч. посіб. / Т. В. Орлова. – К.: Знання, 2010. – 487 с.
2. Гродненский Н. Первая чеченская / Н. Гродненский. – Минск: ФУАинформ, 2007. – 720 с.
3. Россия и СССР в войнах XX века: потери Вооруженных сил. Статистическое исследование. – М. : Олма-пресс, 2001. – 608 с.